

"Transatlantikaj kulturaj translokigoj kaj luktoj: feminismo, libera penso kaj framasonaj retoj inter Eŭropo kaj Ameriko (1860-1910)"

Devrig Molles

FREEMASONRY and CIVIL SOCIETY
UCLA

EME

CASA
de ALTOS
ESTUDIOS
**Don
Fernando
Ortiz**
UNIVERSIDAD DE LA HABANA

Devrig Molles. franca. PhD en Historio de la Universitato de Strasburgo, Francio. Direktoro de la Arkivo de la Argentina Granda Logia. Retpoŝto: devrigmolles@gmail.com.

Ricevita dato: la 15-an de oktobro 2012 - Akceptata dato: la 29-an de novembro 2012

Ŝlosilvortoj

Mondsistemo, geokulturo, internacia publika opinio, framasonaj retoj, liberpenso, feminismo, Latin-Ameriko.

Ŝlosilvortoj

Mondsistemo, Geokulturo, internacia publika opinio, Framasonaj Retoj, Liberpenso, Feminismo, Latin-Ameriko.

Resumo

La atlantikaj revolucioj de la 19-a jarcento estis karakterizitaj, interalie, per la aŭtonomio de la individuo kaj civila socio, la sekularigado de la Ŝtato kaj la emancipiĝo de la ina genro. Tiu ĉi antaŭteksto pridubas tiujn komunajn ritmojn el la nocio de internacia publika opinio, bazita sur la interago inter tri internaciaj sferoj: Framasonaj retoj, libera penso kaj feminismo. La empiria parto de ĉi tiu teksto serĉas tutmondan perspektivon, favorante latinamerikan ankron de la argentina kaj brazila kazoj, inter 1860 kaj 1910.

Konklude, ĝi proponas teoriajn ilojn por la analizo de la geokulturo de la moderna mondsistemo kaj la framasona mondsistemo, cele al estontaj evoluoj.

Resumo

La atlantikaj Revolucioj de la deknaŭa jarcento karakteriziĝis, interalie, por la povigo de homoj kaj Civila Socio, la sekularigado de la Ŝtato kaj la emancipiĝo de la ina genro. Tiu ĉi enkondukita teksto prenas tiujn komunajn ritmojn el la nocio Internacia Publika Opinio, el la interago inter tri internaciaj sferoj: Framasonaj retoj, Liberpenso kaj Feminismo. La empiria parto de ĉi tiu teksto serĉas tutmondan perspektivon, koncentriĝante al Latin-Ameriko, precipe la argentinaj kaj brazilaj kazoj, inter 1860 kaj 1910. Konklude, ĉi tiu eseo proponas teoriajn ilojn por analizi la Geokulturon en la Moderna Monda-Sistemo kaj Sistemo. -Masonika Mondo, konsiderante estontajn evoluojn.

© Dérig Mollès kaj REHMLAC.

Scienca Konsilio: Miguel Guzmán-Stein (Universitato de Kostariko, Kostariko), JoséAntonio Ferrer Benimeli (Universitato de Zaragozo, Hispanio), Margaret Jacob (Universitato de Kalifornio Los-Anĝeleso, Usono), Eduardo Torres Cuevas (Universitato de Havano, Kubo), María Eugenia Vázquez Semadeni (Universitato de California Los-Anĝeleso, Usono), Andreas Önerfors (Universitato de Lund, Svedio), Céline Sala (Université de Perpignan, Francio), Roberto Armando Valdés Valle (Centramerika Universitato "JoséSimeón Cañas", El Salvador), Felipe Santiago del Solar (Universitato ARCIS, Santiago de Ĉilio, Ĉilio), Michel Goulart da Silva (Universidade do Estado de Santa Catarina, Brazilo), Carlos Francisco Martínez Moreno (Nacia Universitato Aŭtonoma de Meksiko, Meksiko)

Redaktoro: Yván Pozuelo Andrés (IES Labora Universitato de Gijón, Hispanio)

Direktoro: Ricardo Martínez Esquivel (Universitato de Kostariko, Kostariko)

Retadreso: rehmlac.com/

Retpoŝto: info@rehmlac.com Poŝtkesto: _____

243-2300 San José Kostariko

Citita en:

akademio.edu

Aladino. WRLC. Bibliotekoj Katalogo

AFEHC. Asocio por la Antaŭenigo de Historiaj Studoj en Mezameriko

Ĝorĝaŭna Biblioteko

Centro por interuniversitata esplorado pri la kulturaj ĉampionoj en Latin-Ameriko (CRICCAL), Sorbonne University
Nova Parizo 3

CERGE EI. Portál elektronických časopisů. Universitato Karlova v Praze

Sekcio de Filozofio de la Centra Amerika Universitato "José Simeón Cañas"

Dialnet (Universitato de La Rioja)

Dosierujo kaj kolektanto de ciferecaj rimedoj de la Ministerio de Kulturo de Hispanio

DOAJ. Directory of Open Access Journals

Framasonismo kaj Civil Society Program ĉe UCLA

Fudan University Library Akademia Rimeda Portalo

Akademia Guglo

Instituto por la Studo de la Amerikoj ĉe Universitato de Londono

Latindex. Regiona Reta Informa Sistemo por Sciencaj Revuoj en Latin-Ameriko, Karibio, Hispanio kaj Portugalio. Nacia Aŭtonoma
Universitato de Meksiko (UNAM)

Latindex.ucr. Deponejo de ĵurnaloj de la Universitato de Kostariko

Biblioteko-Katalogo de Universitato de Sudaŭstralio

La nova Mondo. Novaj Mondo

Nacia Biblioteko de Aŭstralio

REDIAL. Eŭropa Reto de Informo kaj Dokumentado pri Latin-Ameriko

SID. Integrita Dokumentada Sistemo. Nacia Universitato de Kies

UBO. Revuoj interrete. Komunuma Dokumentada Servo, Universitato de Okcidenta Bretagne

universia. Biblioteko de Rimedoj

tajpa permesilo
"Atribuo-Nekomerca-Samkondiĉe"

"Transatlantikaj kulturaj translokigoj kaj luktoj: feminismo, libera penso kaj framasonaj retoj inter Eŭropo kaj Ameriko (1860-1910)"¹

Devrig Molles

Framasonismo kaj la ina sekso: aktuala temo

En 2012, la framasona mondo inkludis -laŭ la plej fidindaj taksoj- inter du kaj kvar milionoj da individuoj. Disvastigitaj ĉefe inter Ameriko kaj Okcidenta Eŭropo, ili estis dividitaj inter viraj fluoj (plimulto) kaj inaj kaj miksitaj fluoj (minoritato).

La inkludo de la ina sekso nuntempe kaŭzas polemikon en la viraj fluoj de ĉi tiu plurdimensia mondsistemo, precipe en Latina Eŭropo kaj Latin-Ameriko, regionoj kiuj havas inter 200.000 kaj 300.000 framasonoj².

Ĉu ĉi tiuj polemikoj aŭguras paradigmoŝanĝon? Lastatempaj evoluoj en Francio ŝajnas anonci tion³. Tamen, Francio estis en la 18-a jarcento la fandopoto de adoptbarakoj kaj, en la 19-a jarcento, de inaj kaj miksitaj barakoj. Ĝia framasona kulturo estas aparta.

La debato vivas en Latin-Ameriko. La kunteksto klarigas ĝin. Potencaj demokratiaj movadoj trairas la subkontinenton; la ina genro solidigas siajn poziciojn en la publika spaco; novaj generacioj de feministoj maturiĝas. Kiel la hidraŭlika laboro de ĉi tiu realaĵo tradukiĝas en la regionan framasonsferon? La amaso da organizaĵoj, kiuj konsistigas ĝin, estas dividita inter la ĉefaj fluoj (memnomitaj "regula", ekskluzive vira) kaj la alternativaj fluoj (kiu inkluzivas miksitajn kaj inajn organizaĵojn). Ĝi-lastaj estas malplimultaj sed evoluas, nukleitaj ekzemple en la Inter-Amerika Konfederacio de Simbola Framasonismo. Aliflanke, la debato pri la inkludo de virinoj estas trudita al la ĉefaj fluoj, federaciaj en la Interamerika Framasona Konfederacio. Ĉu tiu deziro al ŝanĝo baziĝas esence en kelkaj oceanaj regionoj, ekzemple en Argentino kies framasonaj gvidantoj antaŭenigas debaton kaj postulas malfermon, post esti antaŭenigita la kreadon de aŭtonomaj inaj loĝoj.

¹ La fontoj, kronologio, statistiko, grafikaĵoj, mapoj, analizo kaj koncipa kadro, kiuj subtenas ĉi tiun mallongan tekston, devenas de Devrig Mollès, "Triangle atlantique et triangle latin : l'Amérique latine et le système monde maçonnique (1717 - 1921), Éléments pour une histoire des opinions publiques internationales" (Doktora Tezo pri Historio, Universitato de Strasburgo, Francio, 2012).

² Publikaĵo de la Granda Oriento de Francio destinita al Latin-Ameriko elvokis la totalan nombron de 3,3 milionoj kaj donis tiujn regionajn taksojn, sen precizigi ilin rilate ĝenrojn. La Cadena de Unión (Pariza: Edimaf, 2004), 79. Sialflanke la historiisto Andreas Önnersfors menciis tutmondan ciferon inter du kaj tri milionoj. Önnersfors, "Framasonoj", en The Encyclopedia of Global Studies, red. Helmut K. Anheier, Mark Juergensmeyer, kaj Victor Faessel (Thousand Oaks, CA: SALVIO, 2012), 607-608.

³ Ekde 2010, la Granda Oriento de Francio - unu el la plej malnovaj kaj gravaj framasonaj organizaĵoj en la mondo - estas malfermita al virinoj, lasante al ĝiaj loĝoj la eblecon resti vira.

(2002). Male, en la plej malproksimaj lokoj, pli konservativaj grupoj volas konservi la ekskludon de la ina genro, alvokante supozeblajn tradiciojn kaj senmoveblajn kaj sentempajn "Farmmarkojn".

Ĉu tiuj argumentoj referencas al la invento de utilaj novtradicioj por konservi certajn potencrilatojn, certajn sociajn statusojn kaj valorsistemojn? Kial uzi, en Latin-Ameriko, anglan vorton por pravigi tiajn ekskludojn? Antaŭ ĉio, kio estas, en Latin-Ameriko, la historia realo de la rilato inter framasonismo kaj la ina genro?

La disponebla historiografio ne ofertas respondojn. En Eŭropo kiel en Ameriko, ĝeneralisma universitata historiografio evitas la framasonan demandon, konsideritan gravan sed nekonatan.

⁵. Siaflanke, seksaj studoj ŝajne ne interesiĝis pri framasonismo⁶. Fine, kun malmultaj esceptoj, profesiaj historiistoj ne rekte traktis la framasonan demandon antaŭ la 1960-aj jaroj en Francio, la 1970-aj jaroj en Hispanio kaj la malfruaj 1990-aj jaroj en Latin-Ameriko⁷. Krucstudoj inter genro kaj framasonismo estas ankoraŭ komenciĝantaj en Francio. En Latin-Ameriko, ili ŝajnas preskaŭ neekzistantaj; Malmultaj tekstoj pridubis naciajn aspektojn de la rilato inter framasonismo kaj libera penso kaj feminismo aŭ framasonismo kaj la ina genro¹⁰; neniu havas

⁴ Eric J. Hobsbawm kaj Terence Ranger, *The Invention of Tradition (La Invento de Tradicio)* (Kembriĝo: Cambridge University Press, 1983), 1-16; kaj Benedict Anderson, *Imagined Communities, Reflections of the Origin and Spread of Nationalism* (Londono: Verso, 1983).

⁵ Escepto farita de aludoj al certaj fondaj epizodoj de la jaroj 1790 - 1820 kaj 1870.

⁶ Kelkaj esceptoj: Rosa María Ballesteros García, "Soñadoras de dos mundos, Historias sel contadas", *Aposta, Revuo pri sociaj sciencoj* 30 (2006).

⁷ Vidu la bilancojn faritajn de profesoro JoséAntonio Ferrer Benimeli, "Aproksimado al la historiografio de la latinamerika framasonismo", REHMLAC 4, n-ro. 1 (majo - novembro 2012 [alirita la 15-an de julio 2012]): havebla ĉe <http://rehmlac.com/recursos/vols/v4/n1/rehmlac.vol4.n1-jferrer.pdf>; Yván Pozuelo Andrés, "La nuna latinamerika framasonista historiografio. Presente kaj estonteco", 200 jaroj de Latin-Ameriko (1810 - 2010). Internacia Kongreso, red. Eduardo Rey Tristán kaj Patricia Calvo González (Santiago de Compostela: Universitato de Santiago de Compostela, 2010 [citita la 20-an de marto 2011]): havebla ĉe halshs.archives.ouvertes.fr/docs/00/52/92/98/PDF/AT4_Pozuelo.pdf; Ricardo Martínez Esquivel, "Internaciaj Simpozioj pri la Historio de Latin-Amerika kaj Kariba Framasonismo (Havano, Kubo, 2007 kaj 2008)", REHMLAC 1, nr. 2 (decembro 2009 - aprilo 2010 [citita la 16-an de aŭgusto 2010]): havebla ĉe rehmlac.com/recursos/vols/v1/n2/rehmlac.vol1.n2-543rich.pdf; Guillermo de los Reyes Heredia, "Amerikaj Framasonaj studoj kaj ilia efiko al latinamerika framasonismo. Historiografia aliro", REHMLAC 4, nr. 1 (majo - novembro 2012 [reviziita la 15-an de julio 2012]): havebla ĉe rehmlac.com/recursos/vols/v4/n1/rehmlac.vol4.n1-gdelosreyes.pdf; Mollès, "Atlantika triangulo kaj latina triangulo", 69 - 125.

⁸ Por Francio, precipe Cécile Réauger et Jacques Ch. Lemaire (koord.), *Les femmes et la franc-maçonnerie, Des Lumières à nos jours* (Bruxelles: La Pensée et les Hommes, 2011). Ankaŭ André Buisine, *La franc-maçonnerie anglo-saxonne et les femmes* (Pariza: G. Trédaniel, 1995).

⁹ Pri Hispanio, vidu precipe María JoséLacalzada de Mateo, *The mixed foundation in Freemasonry: Human Rights in Spain (1893 - 1963)* (Madrid: Fundación M. Derain, 2007); Lacalzada de Mateo, *Virinoj en Framasonismo: Historia fono inter lumoj kaj ombroj (1868 - 1938)* (Mar Awar: Clavell, 2006); Lacalzada de Mateo, "Sekularismo, homaj rajtoj kaj virinaj rajtoj en Framasonismo (18-a - 19-a jarcentoj)", *Arenal: Virina Historio-Revuo* 11, nr. 2 (2004), 5-26.

¹⁰ Dominique Soucy, « La franc-maçonnerie féminine à Cuba », en *Les femmes et la franc-maçonnerie*, Vol. Miguel Guzmán-Stein, "Virino, framasonismo kaj libereco de konscio en la barakoj de Kostariko (1865-1877)"

pritraktis la aferon el internacia kaj kompara perspektivo, laŭ mia scio.

Tiu ĉi historiografa vakuo nutras kolektivajn memorojn kaj malbone formitajn kaj misinformitajn historiajn imagojn. Multaj pseŭdohistoriaj publikaĵoj dediĉitaj al framasonismo en Latin-Ameriko favoras tiujn misprezentojn. Produktitaj de aktivuloj kaj diletantoj, dediĉitaj al mitologio, pardonpeto aŭ demonigo, la kvar parametroj, kiuj determinis la renovigon de la historiaj sciencoj ekde la unua mondmilito, estas hermetikaj: historiografa kritiko, dokumentaj kontribuoj, internacia komparo kaj scienca konceptigo. En ĉi tiu komuna kadro, iuj evakuas aŭ neas la inan demandon¹¹; aliaj asertas, ke "sen framasonaj virinoj ni ne havus la inan voĉdonon"¹².

Kiel trakti ĉi tiun aktualan aferon el scienca perspektivo? Antaŭstudo, ĉi tiu teksto celas antaŭ ĉi tiu kolekti kaj analizi empiriajn datumojn kaj konkretajn faktojn. Aliflanke, ĝi proponas teoriajn ilojn, nemalhaveblan kompason por gvidi esplorojn postulatajn por estontaj evoluoj.

La internacia disvastiĝo de feminismo

Ĉu ekzistas konverĝoj kun la internacia disvastigo de feminismo? Ĝiaj originoj povus reiri al la 18-a jarcento kaj la Franca Revolucio, dum kiu naskiĝis la unuaj komitatoj por la emancipiĝo de virinoj kaj sklavoj. Delikata kaj malstabila, tiu emerĝanta kontraŭkulturo disvolviĝis kun la eŭropaj revolucioj, profitante la breĉojn en kulturo kie virinoj estis ekskluditaj de la publika sfero, de alfabetigo, de la sindikatmovado, ktp. De 1870 - 1890, feminismo komencis kristaliĝi en stabilajn movadojn, kunigante diversajn sentemojn por akiri novajn individuajn kaj kolektivajn rajtojn. Laŭ unua popolnombro, almenaŭ ses internaciaj manifestacioj okazis inter 1878 kaj 1914. Ĉiuj okazis en Eŭropo krom: la I Latina Amerika Virina Kongreso (Bonaero, 1910)¹³.

(Artiko prezentita en la XII Internacia Simpozio pri la Historio de la Hispana Framasonismo, Hispana Framasonismo: Subpremo kaj Ekziloj, Almerio, 7-10 oktobro 2009); Martínez Esquivel, "Mistika sociebleco: framasonoj kaj teozofoj en la organizo de la kunframasonismo kaj la Liberala Romkatolika Eklezio en Kostariko dum la 1920-aj jaroj" (artikolo prezentita ĉe la Internacia Konferenco pri Amerika & Latin-Amerika Framasonismo: nova pasinteco & nova estonteco, Los-Anĝeleso, decembro 3, 2011). La framasonan demandon ankaŭ flanke pritraktis Daniel Omar de Lucía, "La liberpensula movado kaj la ina demando (1895 - 1920)", Desmemoria IV, nr. 16 (1997), 105 - 120. Roberto di Stefano, "Antiklerikalismo kaj sekularigo en Argentino", Bulteno de la Nacia Biblioteko de Kongreso 124 (2008), 15-24.

¹¹ Inter mil ekzemploj, la biografio vortaro de la greka-argentina framasono Alcibiades D. Lappas estis interalie difektoj, signife dediĉita al argentina framasonismo tra liaj viroj (Bonaero, 1966).

¹² La Vanguardia, "Intervjuo kun Teresa Alabèrnia i Domènech, Prezidanto de la Hispana Virina Granda Logia", 12-an de novembro 2012 [alirita la 15-an de novembro 2012]: havebla ĉe www.masonerialiberal.com/2012/11/sin-women-masons-volus-ne-havus-voĉdono.html.

¹³ Ĉeffonto: Unua Latin-Amerika Virina Kongreso, Bonaero 1910, Agoj kaj Verkoj (Reed. Córdoba, Argentino: Nacia Universitato de Córdoba, 2008). Provizora censo mencias la Parizajn konferencojn, 1878; La Haye, 1899; Stutgarto, 1907; Kopenhago, 1910; Bonaero, 1910; unua internacia manifestaciĝo, 8-a de marto 1911: en vasta bibliografio, vidu ekzemple Karen Offen, *European Feminisms, 1700 - 1950: A Political History* (Stanfordo: Stanford University Press, 2000); Eliane Gubin, Catherine Jacques,

Argentino

En Argentino¹⁴ (kiel en Brazilo, Urugvajo kaj Ĉilio), la unuaj naciaj framasonaj organizaĵoj estis elkreskintaj el la inundo alportita de francaj ekzilitoj kaj elmigrintoj kaj, poste, britoj, italoj, hispanaj aŭ portugalaj. Multaj dokumentoj montras kulturalan kaj sociekonomikan interspacon inter latinamerikanoj kaj anglosaksoj. Tiel, en 1877, la kvar anglaj loĝoj kreitaj en Argentino ekde 1860 rompis siajn rilatojn kun la francoj en L'Amie des Naufragés (1852) pro sia fideleco al la Granda Oriento de Francio post kiam ĉi-lasto proklamis absolutan liberecon de konscio kaj homa solidareco kiel la akso de la framasona asocio, anstataŭ la kristana Dio venerata de la britaj Metiaj masonistoj¹⁶.

Dum la dua duono de la 19-a jarcento, en Argentino kiel en la resto de la okcidenta mondo, ina partopreno en publika spaco estis ĝenerale limigita al religiaj ceremonioj. Ĉu framasonismo servis kiel spaco por kultura lukto por la unuaj naciaj feminismaj generacioj?

La enkonduko de la unuaj virinoj en la latinaj loĝoj de Bonaero okazis dum tiu ĉi periodo, proksime ligita al libera penso. Laŭ la ĝis nun lokalizitaj fontoj, la unua kazo estis tiu de feminisma intelektulo, Juana Paula Manso de Noronha (1819 - 1875). Filino de kunlaboranto de la liberala registaro de Bernardino Rivadavia, ŝi ekziliĝis en 1839, fuĝante de la tiraneco de Juan Manuel de Rosas kun aliaj argentinaj liberaluloj (kaj estontaj framasonoj). En Montevideo, li fondis Ateneon de Las Señoritas. En Rio-de-Janeiro, li publikigis O Jornal das Senhoras (1852), dediĉitan al arta kritiko, la emancipiĝo de virinoj, sklavoj, ktp. En 1854, reen en Bonaero, li redaktis la mallongdaŭran Álbum de Señoritas, aldonante al tiuj temoj popoledukon, filozofion, homeopation, vojaĝakontojn, sciencajn novaĵojn, protekton de la indiĝenaj, kritikon de la Romkatolika Eklezio kaj fojajn aludojn al Framasonismo¹⁷. De 1859, promociita de la

Florence Rochefort, Brigitte Studer, Françoise Thibaud et Michèle Zancarini-Fournel (dir.), Le Siècle des féminismes (pariza : Éditions de l'Atelier, 2004).

¹⁴ La kvalita historiografio disponebla pri la framasona demando en Argentino estas limigita (Mollès, "Triangle atlantique et triangle latin", 119 - 127); vidu ankaŭ María Pilar González Bernaldo de Quirós, "Framasonismo kaj la Sendependeca Revolucio en la Plata-Rivero: 130 jaroj de historiografio", en Framasonismo, Revolucio kaj Reago, koord. Ferrer Benimeli (Alikanto: Instituto de Kulturo Juan Gil Albert - Provinca Ŝparkaso de Alakanto - Generalitat Valenciana, 1990), 1035 - 1054; González Bernaldo de Quirós, "Framasonismo kaj nacio: la framasonkonstruado de nacia historia memoro. Ĉirkaŭ argentina historiografa debato", Historio 25 (1990), 80-101.

¹⁵ Mollès, "Ekziloj, elmigrintoj kaj modernigantoj: la eŭro-argentina framasona krisolo (1840 - 1890)", en Hispana Framasonismo: Subpremo kaj Ekziloj, koord. Ferrer Benimeli (Zaragoza: CEHME, Registaro de Aragono, Departemento pri Edukado, Kulturo kaj Sporto, 2011), Volumo I, 47 - 70.

¹⁶ Mollès, "Triangle atlantique et triangle latin", 421-535; BIRM, 1914, 342; William Cowlshaw, Notoj pri la Historio de la District Grand Lodge de Sudameriko (Suda Dividado) (Bonaero: Unuigita Grand Lodge de Anglio, District Grand Lodge de Sudameriko (Suda Dividado), 1931), 28.

¹⁷ Ekzemple, pri Brazilo, en Álbum de señoritas, gazeto pri literaturo, modo, belartoj kaj teatroj (Bonaero, 2012]: <http://www.proyectos954revista.ar/trabajos.pdf/Album%20de%20senoritas%20%281854%29.pdf> disponebla en Framasonismo estis nur reprezentita en Bonaero tiutempe fare de la franca loĝo L'Amie des Naufragés (GODE). —

Masonistoj José Mármol kaj Domingo Faustino Sarmiento, kunlaboris kun ĉiuj eblaj edukaj, laikaj kaj miksitaj projektoj¹⁸. En 1867, ĉi u vi publike subtenis la laikan kampanjon de Nicasio Oroño -guberniestro kaj framasono de la provinco Santa Fe- vokante "ĉi ion sekularigi [...] ĝis ni fariĝis laika Ŝtato" edukisto, precipe celita al la unua generacio de normalaj argentinaj instruistoj¹⁹. Ĉi u vi pensis pri krei bazon por feminisma agado kaj instruistoj?

Ŝajne subtenata de ŝia maljuna vojaĝkunulo Sarmiento kaj de du loĝoj de Bonaero (la argentina Constancia kaj la ital-argentina Unione Italiana), Juana Manso preparis sian inicon komencante en 1868. Laŭ la unuaj dokumentoj, certaj membroj de la Supera Konsilio & Gran Oriente de la República Argentina (organizita inter 1856 kaj 1862) juĝis malkonvena "la kreado de LL de adopto, la nura kazo en kiu Mrs.

Milda"²⁰. Ĉi u interrompita modernigo? La dosieroj povus suspekti pri surprizoj. Ĝukaze, ili klare indikas ke la ina demando estis la objekto de kultura lukto inter framasonaj tendencoj komenciĝantaj en la malfruaj 1860-aj jaroj.

Ĉi u certaj liberalaj gvidantoj vidis en virinoj aliancanon en la kontraŭklerikala batalo? La kazo de Domingo Faustino Sarmiento restas profundigota. Ŝtata intelektulo, framasono ekde 1854 kaj grandmajstro inter 1882 kaj 1883, li estis la celo -en 1882- ne nur de klerikalaj atakoj sed ankaŭ de framasonaj atakoj. Ĉi u la anglaj eksterlandaj loĝoj estis via fokuso? La Provinca Granda Loĝo por la Argentina Respubliko - loka branĉo de la Unuiĝinta Granda Loĝo de Anglio - severe riproĉis al Sarmiento pro tio, ke ĝi kuraĝigis "la akcepton de virinoj al framasonaj kunvenoj"²¹. La malbonaj ekzemploj franca kaj hispana estis kulpaj. Ĝis almenaŭ 1891, tiu denunco estis ripetita plurajn fojojn. Duflankaj rilatoj suferis, ankaŭ trafitaj de argentinaj postuloj por suvereneco (kiuj atingis sian pinton en la periodo 1896-1903). Retiriĝis por konservi ilian institucian pozicion, la britaj Metiomasonistoj tenis sian grundon; En 1907, por la unua fojo, kelkaj sinjorinoj estis invititaj al publika bonfara festo organizita de la ok anglaj loĝoj kiuj tiam funkciis sub la direkto de John Ryan -fama de la brita komunumo- kaj Henry Joseph -ĉefa rabeno de la juda komunumo. -, iniciatita en 1867 kaj fama tradiciisto²².

¹⁸ En 1859 li fondis la Miksitajn Publikan Normalan Lernejon n-ro 1. Li kontribuis al la Analoj de Eduko publikigita fare de Sarmiento. En 1862, li skribis manlibron: la Ĝenerala Kompendio de la Historio de la Unuiĝintaj Provincoj de la Plata-Rivero. Dum la prezidanteco de Sarmiento, li kreis 34 bibliotekojn kaj publikajn lernejojn, enkondukante la anglan, konkursojn por la profesiigo de instruado. Ŝi estis la unua virinmembro de la Sekcio de Lernejoj (1869). En 1871, Nicolás Avellaneda integrigis ĝin en la Nacia Komisiono de Lernejoj. José Salvador Campobassi, Bazinstruado de 1810 ĝis la leĝo de Leĝo 1420 (Bonaero: Nacia Konsilio de Eduko, 1942); Elvira Arnoux, "Virinoj laborantaj. La loko de Juana Manso en la latinamerika ĵurnalismo de la 19-a jarcento", Revista de la Carrera de Letras (2002), 33 - 44; Ballesteros García, Revantoj de du mondoj", 6 - 8.

¹⁹ En El Inválido Argentino (1867), citita de di Stefano, "Anticlericalismo y secularización en Argentina", 8.

²⁰ Poŝto inter la Constancia barako kaj la Supera Konsilio & Granda Oriento de la Argentina Respubliko, novembro 1868 (AGLA 861); vidu ankaŭ la protokolon de la Konstanca loĝkunveno de la 13-a de aprilo 1869, AGLA 1393, fol. 64. 21

Cowlshaw, Notoj pri la Historio, 28 - 29, 47 - 48, 61 - 62 kaj 92 - 93.

²² Cowlshaw, Notoj pri la Historio, 5, 37, 62-69, 79 kaj 92-93. Por genealogio de la malsamaj fluoj Framasonismo en Argentino: Mollès, "Triangle atlantique et triangle latin", Aneksaĵo 4, dokumento n-ro. dek kvin.

Ĉu la dinamiko ĉesis? Alia antaŭulo estis Maipina de la Barra (1845 - 1904), naskita en Parizo de la ĉilia ambasadoro en Francio kaj filino de José de San Martín. Kun "zorgema edukado", li vojaĝis tra Eŭropo kaj Ameriko, elstarante pro siaj "konferencoj pri la emancipiĝo de virinoj". Komencita en Hispanio, ŝi estis integrigita kiel "honora fratino" en 1888 fare de la Unione Italiana barako en Bonaero²³.

Kiel en Meksiko, la dinamiko intensiĝis ĉirkaŭ 1890. La lokalizitaj fontoj - ankoraŭ malabundaj pro malkreskanta sed persista malordo - skizas riĉajn perspektivojn. Certaj ital-argentinaj loĝoj havis la evidentan intencon stimuli feminismon. En majo 1896 ekzemple la Revista Masónica - eldonita en Bonaero de la ekzilita itala anarkisocialisto Salvador Ingenieros - multigis la artikolojn pri inaj loĝoj (kiel "8-a de marto") aŭ miksitaj (kiel la ital-argentina "Stretta"). Uguaglianza"). Ŝirmite per alternativaj masonaj oĝoj disigitaj de la ĉeftendenco ĉe 1242 Cangallo Street, ilia publiko estis kosmopolita (argentina, perua, itala, ktp.). Ili ĉiuj ŝajnis dotitaj per forta kultura kapitalo (instruistoj, verkistoj). Ŝiaj inicaj paroladoj - kelkfoje faritaj en la itala - traktis "pri klerikalismo kaj emancipiĝo de virinoj"²⁴.

Brazilo

En Brazilo - kie la "brita influo alvenis malfrue" kaj "kies framasonismo estas la spirita filino de franca framasonismo"²⁵, kia estis la situacio? La disponebla historiografio estas ankoraŭ esence limigita al kelkaj epizodoj de la 19-a jarcento, ĉirkaŭ la jaroj 1820 (nacia Sendependeco) kaj 1870 (la konflikto inter la katolika eklezio kaj imperia framasonismo, la . Estas ankoraŭ multe por esplori. Ni Protestantismo)²⁶ prenu ekzemplon. Laŭ fontoj anglalingva, grupo de britoj establis Eureka Lodge en San-Paŭlo en 1891, en la Emulado-Rito sed sub la administrado de la Grande Oriente do Brasil. En 1902, teruritaj de la politikigo, kontraŭklerikalismo kaj la "revolucia" spirito de la brazilaj loĝoj, ili petis veni sub la reguligon de la Unuiĝinta Granda Loĝo de Anglio. Inter 1900 kaj 1910, Francis Hepburn Chevallier-Boutell - kadro de la Brita Imperio bazita en Bonaero kie li direktis la Provincan Grandan Loĝon por la Argentina Respubliko - faris plurajn ekskursetojn al

²³ Framasona revuo, Sendependa Organo de Universala Framasonismo (Bonaero, 1904), 85 - 86.

²⁴ Framasona Revuo, III, nr. 13, julio 5, 1896, 207; vidu ankaŭ III, nr. 10, la 20-an de majo 1896, 157 - 160 kaj 208; III, ne. 23-24, la 20-an de decembro 1896, 377.

²⁵ Laŭ la kuracisto kaj framasono el San-Paŭlo José Castellani, Do pó dos arquivos (Londrina: A Trolha, 1996), Vol. II, 112.

²⁶ Elementoj de aprezo en Mollès, "Triangle atlantique et triangle latin", 115 - 119; Alexandre Mansur Barata, "Sociabilidade maçônica e independência do Brasil (1820 - 1822)", en Sendependeco, historio kaj historiografio, red.

István Janció (San-Paŭlo: Editora Huitec - FAPESP, 2005), 677 - 705; Francisco das Chagas Carvalho Neves, "Brazila Framasona Bibliografio 1970 - 1992: Kritika Analizo", en Hispana Framasonismo inter Eŭropo kaj Ameriko, koord. Ferrer Benimeli (Zaragoza: CEHME, 1995), Volume II, 891 - 909; Celia Maria Marinho de Azevedo, "Maçonaria, história e historiography", Revuo USP 32 (1996), 178 - 189; Laemon Fernandes de Siqueira, "Ŝanĝoj de perspektivoj: la loĝlomo sur Francisco Adolfo de Varnhagen kaj José Honório Rodrigues", Cadernos de História IV, nr. 2, 109-119; Morvalde Calvet Fagundes, "O estudo de maçonaria nas Universities", Nuna panoramo de maçonaria en la mondo. Anais do I Internacia Kongreso de Historio kaj Geografio (Rio-de-Janeiro: Brazila Maçônica Akademio de Leteroj, 1981), Vol. III, 121 - 128.

Rio-de-Ĵanejro kaj San-Paŭlo tiucele. Dume, la "revolucia spirito" de la brazilaj loĝoj estis asertis sin. La 1-an de majo 1903 kaj 1904 ekzemple grandmajstro Quintino Bocaiúva -eksma ministro pri eksteraj rilatoj- kaj Belisario Pernambuco -socialisma aktivulo kaj framasonisto- organizis konferencojn en la temploj de la Granda Oriento do Brazilo kaj la loĝjo Amor ao Trabalho (Rio. de Janeiro). Inter aliaj aferoj, estis elvokita la socialisma "valora konkurso por virinoj"²⁷. En 1909, la jara asembleo deklaris, ke "la nuna momento en framasona kaj temploj, kunvenantaj historia laboro postulas simpligo de ritoj, rimedo por profundigi toleremon en la sub la tegmento de framasonaj deistoj kaj ateistoj, anoj de ĉiuj religioj kaj liberpensuloj" 28.

Ĉu ĉi tiu efervesko stimulis la deziron al "kunlaboro de virinoj en la framasona laboro"²⁹? En 1914, la dua nacia kongreso de la Granda Oriento de Brazilo adoptis fortan mocion: "La dua framasona kongreso de Paranao opinias oportuna la kunlaboro de virinoj en framasona laboro, por la egaleco de rajtoj, kiun defendas la moderna orientiĝo"³⁰. sociaj konsilas kaj Laŭ atesto el 1922, kelkaj pioniroj faris sian vojon. Denove, kaj profesoroj kiel intelektuloj

Margarida Lopes -instruistino en la Normala Lernejo de Porto Alegre kaj meritplena de la Grande Oriente do Rio Grande do Sul- aŭ María Lacerda de Moura: libervolisma intelektulo, normalisma profesoro kaj sociologo, filino de framasono kaj Maldekstrema socialisto, proksima al la franca loĝo "14 juillet" (San-Paŭlo)³¹, li estis en 1922 membro de "teozofia framasonismo"³² ŝajne enradikiĝinta en Rio-de-Ĵanejro kaj San-Paŭlo.

Brazilo - Argentino: akso de la latinamerika framasona fronto?

Estis Argentino kaj Brazilo la akso de la latinamerika framasona fronto, kiu estiĝis ĉirkaŭe la kongreso de Romo kaj la surteriĝo de multaj religiuloj forpelitaj el Eŭropo?

La Granda Oriento de Brazilo (GOdoB) kaj la Granda Oriento de la República Argentina (GORA) reprezentis, laŭ partaj censoj, respektive 38% kaj 11% de la totala volumeno de la latinamerika framasona sfero. Ĝiaj 20.000 membroj estis rekrutitaj de naciaj elitoj aŭ

²⁷ Brazilo Operário 12, novembro 1, 1903, citita de Adalmir Leonidio, "Carbonários, maçons, positivistas e a questão social no Brasil na virada do jarcento XIX", Fênix V, no. 3 (2008).

²⁸ Dokumento citita de Peter Swanson, The History of Craft Masonry in Brazil (Rio-de-Ĵanejro: Grand Orient of Brazil - Grand Council of Craft Masonry in Brazil, 1928), 9 - 13. Vidu ankaŭ Henry L. Wheatlely, Some Account of the Eureka Loĝo de Framasonoj (San-Paŭlo, 1916); Robert Freke Gould, Gould's History of Freemasonry Throughout the World (La Historio de Framasonismo Ĉie en la Mondo de Gould) (New York: Charles Scribener's Sons, 1936), Vol. IV, 181; Cowlshaw, Notoj pri la Historio, 90; Mollès, "Triangulo atlantique et triangullatina", Ĉap. IV. kaj VII.

²⁹ "Ina Maçonaria", Livro Maç.. do Centjara, 181.

³⁰ Boletim do Grande Oriente do Brasil, Jornal oficial da Maçonaria Brasileira (Rio-de-Ĵanejro), julio 1914, 460. (AGOERJ).

³¹ Virino el la maçonario, Konferenco en la magna blanka kunsido de Loj.. Ĉap.. Fr.. La 14-an de julio, por S-ino Maria Lacerda de Moura (San-Paŭlo: Globo, 1922, 20 p.) [AEL-UNICAMP].

³² Libro Mac. . do Centenario, 185.

enmigrintoj³³ En 1904, ili organizis la nurajn tri landajn kongresojn okazintajn, laŭ mia scio, en Latin-Ameriko por prepari la roman kongreson. Laŭ la fontoj - kaj kiel jam atentigis la german-brazila Boaventura Kloppenburg, reacia episkopo de la diocezo de Novo Hamburgo (RS)³⁴ - ĉiuj loĝoj de la Grande Oriente Estadual de São Paulo -filio de GODOB- postulis "a unuforma agado de la maçon sudamerikaj potencoj" kontraŭ "la klerikala invado". "Nur framasonismo" povus mobilizi la "sudamerikajn naciojn" por premi registarojn tro interesatajn pri graciigi sin per katolika opinio. Baldaŭ poste, la nacia kongreso de GODOB postulis "la³⁵ kaj komunan kaj unuforman agadon de framasonismo en Sudameriko"³⁶. En la menuo: premo al registaroj, propagando, subteno al publikaj lernejoj kaj virina edukado. GORA organizis la trian el tiuj "preparaj kongresoj por la internacia Kongreso"³⁷ en julio 1904, en ĝa ĉefa templo (Cangallo 1242, Bonaero), sub la prezidanteco de la granda instruisto Juan Balestra (liberala deputito), en la ĉeesto de preskaŭ; 1000 viroj kaj virinoj.

El Argentino, GORA klopodis mobilizi siajn regionajn retojn, de Urugvajo ĝis Paragvajo³⁸. Ili aktivigis aliajn retojn en Bolivio, iniciatante kelkajn bolivianojn, kiuj loĝis en Argentino³⁹. Finfine, la Liga Argentina del Libre Pensamiento estis fondita en 1904 en ĝa ĉefa templo. La du organizoj dividis la samajn gvidantojn. En Ĉilio, la liberpenso estis organizita en 1904, sub argentina influo, fare de "la loĝo El Sol de Librepensadores de Chile kaj ĝaj provincaj subloĝoj"⁴⁰.

Ĉerizo sur deserto, la Granda Oriento de Brazilo kaj la Granda Oriento de la Argentina Respubliko subskribis Argentin-Brazilian Framasontraktaton en oktobro 1904⁴¹. Ĝi estis senprecedenca situacio en Latin-Ameriko. Kio estis la celo? Tiu strategia alianco celis aŭtonomian latinamerikan framason sistemon. Latin-amerikanoj postulis sian kulturen aŭtonomion de Usono (kie "egoismo" kaj "rasa antaŭjuĝo" trapenetris Craft Masonry) kaj de Eŭropo (kies framasonorganizaĵoj konservis multajn barakojn en Latin-Ameriko). Integri "ĉiujn latinamerikajn naciojn [...]"

³³ Mollès, "Triangulo atlantique et triangullatina", Ĉap. 5; BIRM (1909), 276-293 kaj 295-298; BIRM (1914), 324 - 331 kaj 336-339 (AGOERJ).

³⁴ Boaventura Kloppenburg, A maçonaria no Brazil: orientiĝo por katolikoj (Petrópolis: Voĉoj, 1961), 286.

³⁵ Kongreso Maçonico de Fevereiro de 1904, kunvokita de Gr. Aŭ. Ŝtato de San-Paŭlo (San-Paŭlo, 1904) [AUGSP].

³⁶ Supera Konsilio & Grandioza Oriento de la Argentina Respubliko, Letero al Eduardo Poirier, Plenrajta Ministro de la Respubliko de Gvatemalo proksima al la registaro de la Respubliko de Ĉilio, kaj Grandioza Sekretario de la GL de Ĉilio, Bonaero-Valparaíso, la 15-an de marto 1905 [AGLA 76, p. 470-2].

³⁷ Albumo 78, 86.

³⁸ AGLA76, f. 313-8. Pli da detaloj kaj dokumentado en Mollès, "Triangle atlantique et triangle latin", Ĉap. III.

³⁹ Oficiala bulteno de la Supera Konsilio & Granda Oriento por la Argentina Respubliko (Bonaero, Cangallo 1242), jaro 47, n-ro. 12, 24 junio 1905, 80-90; Mesaĉo de la ekzekutivo de la Ordeno, Bonaero, la 24-an de junio 1906, 10. [AGLA].

⁴⁰ Albumo, 42 - 43; Mollès, "Triangulo atlantique et triangullatina", Ĉap. III.

⁴¹ Argentina-Brazilia Framasona Traktato [...] sekvita de Framasona Diplomatio, komentas la dek du klaŭzojn de menciita traktato (Rio-de-Ĵanejro: Hildebrandt, 1904). [AGOERJ] & AGLA].

ĉiuj latinaj popoloj de la amerika kontinento", estis necese rompi "la izolitecon konservitan ĝis tiam inter la sudamerikaj framasonaj potencoj"⁴² kaj -el aŭtonoma pozicio- integri la koncerton de la "grandaj atlantikaj framasonoj"⁴³.

La XIII Internacia Kongreso de Liberpenso (Bonaero, 1906)

La framasona traktato argentin-brazila de 1904 reprenis la mociojn adoptitajn de la kongresoj de San-Paŭlo, Rio-de-Ĵanejro kaj Bonaero: "homogena, efika kaj humana agado"⁴⁴. difinita sur la grandaj de socia intereso kaj problemoj

Kion ĉi tio signifis? La kazo de Belisario Pernambuco -komentisto kaj redaktoro de la argentin-brazila framasontraktato- ilustras tion. Bildo de la Granda Oriento de Brazilo, li ankaŭ estis socialisma aktivulo. Ekzemple, li organizis gravajn framasonajn ceremoniojn por festi la 1-an de majo 1903 kaj 1904, en Rio-de-Ĵanejro. Tiuj ĉi iniciatoj - subtenataj de la historia respublikano, grandinstruisto kaj eksministro Quintino Bocaiúva - vekis la entuziasmon de la maldekstra gazetaro, ekzemple O Brasil Operário. Dum tiuj ĉi konferencoj Belisario Pernambuco parolis pri la progreso de la socialismo en Francio, Germanio, Anglio, Belgio, Italio, Portugalio, Argentino kaj Brazilo. Por li kaj multaj aliaj, framasonismo -malproksime de esti simpla interhelpa societo- devus esti elpurigita de siaj "malvirtoj" kaj sekvi la vojon de socia "emancipiĝo", "unuigi popolojn per frateco kaj konverti la konsciencon en sanktan kaj netuŝeblan rifuĝejon".⁴⁵

La argentina-brazila framasona traktato kunvokis la 1-an Latin-Amerikan Framasonan Kongreson kaj la 13-an Kongreson de la Internacia Federacio de Libera Penso (FILP), en Bonaero de la 20-a ĝis la 30-a de septembro 1906. La jaro 1906 estis por la Dominicales del Libre Penso "la usona jaro". Eŭropanoj vidis Ameriko kiel "la nova mondo komisiita de kovado de ĉiuj modernaj ideoj kaj filozofiaj tendencoj"⁴⁶, laŭ Temístocles Zona, astronomo de la Universitato de Palermo, veterano de la kampanjoj de Giuseppe Garibaldi, vicprezidanto kaj speciala sendito de la Granda Oriento d'Italia.

Kial Bonaero? Ĝia kosmopolita loĝantaro estis, en eŭro-amerikaj reprezentoj, la fandujo de nova homaro. Ĝiaj elitoj estis liberalaj kaj kelkfoje progresemaj, kiel konfirmis la oficiala bonvenigo rezervita al kongresanoj de la Prezidento de la Respubliko kiu, estante framasono, kuraĝigis ilin⁴⁷. Bonaero havis potencajn aparatojn por kultura produktado, kun populara gazetaro kaj telegrafretoj. Ĝia moderneco kaj ĝa

⁴² Citaĵoj el Treatise, 29, 20, 20, 32.

⁴³ Letero al Eduardo Poirier, la 15-an de marto 1905.

⁴⁴ Traktato, 6 - 7.

⁴⁵ Brazilo Operario 12, 1-a de novembro 1903, n-ro. 19, majo 1904, citita de Adalmir Leonidio, "Carbonários, maçons, pozitivistoj"; Fênix, Revista de História e estudos culturalis 5, no. 3 (julio 2008).

⁴⁶ Albumo, 101; Dimanĉoj, la 26-an de oktobro 1906, 1.

⁴⁷ Dominicales, la 5-an de oktobro 1906, 1. Prezidanto Alcorta estis iniciatita en la 1890-aj jaroj de la Piedad y Unión barako (Kordobo), poste dissolvita "de reakciaj fortoj", laŭ Lappas, La masonería argentina, 193.

kosmopolitismo igis ĝin transatlantika komunika centro, saltotabulo por Latin-Ameriko.

Strategiaj kulturaj bataloj estis elluktitaj en la argentina kamparo. Ekzemple, laŭ Alfred Naquet -veterano de la revoluciaj sekretaj societoj, kunulo de la anarkiisto Mijaĵ I Bakounine, framasono kiel ĉi-lastaj kaj vicaŭtoro de la franca leĝo pri eksedziĝo (1884)⁴⁸ - ne la argentinaj loĝoj kunvenis "legion". de batalantoj de libereco⁴⁹ sur kiu lia disĉiplo -la deputito kaj framasono Carlos Olivera⁵⁰- apogis sin por popularigi sian leĝoprojekton pri eksedziĝo, malgraŭ furioza klerikala kontraŭstaro? En 1910, ĉu La Pensée libre (Pariza) ne priskribis la argentinan branĉon kiel "unu el la plej bone organizitaj"⁵¹ en la mondo?

Dum la kongreso de 1906, en Bonaero, la usonaj (Brazilo kaj Urugvajo) kaj eŭropaj (Hispanio, Italio kaj Belgio) delegitoj estis plifortigitaj de francaj, italaj ktp enmigrintoj. La hispanoj profitis por organizi paralele la unuan "kongreson de hispanaj respublikanoj loĝantaj en Ameriko" kun dek unu argentinaj provincoj kaj 90 delegitoj el Ĝilio, Paragvajo, Urugvajo, Brazilo, Meksiko, Kubo kaj Porto-Riko. Ĝi-okaze fondiĝis la Hispana Respublikana Federacio de Ameriko, sub la gvido de Indalecio Cuadrado kaj Carlos Malagarriga, du socialismaj ekzilitoj proksime ligitaj al la sindikatoj kaj argentinaj loĝoj⁵³.

Kulturaj translokigoj kaj kulturaj luktoj:

La enkonduko de feminismo en Latin-Ameriko, libera penso kaj framasonismo

Ĉu framasonismo kaj libera penso estis la laboratorio de latinamerika feminismo? La hispana Belén Sárraga venis al Bonaero en 1906, reprezentante la Virtud de Málaga-loĝojn kaj diversajn iberajn komitatojn⁵⁴. Utiligante la nacian reton de loĝoj

⁴⁸ Jean-Pierre Chabaud, Alfred Naquet, 1834 - 1916 (Mazan, 2002).

⁴⁹ Dimanĉoj, la 15-an de januaro 1904, 2; 5-a de majo 1904, 2; 30-a de septembro 1904, 2.

⁵⁰ Carlos Olivera (1854 - 1910) estis deklarita disĉiplo de la framasonisto kaj franca revoluciulo Alfred Naquet, la aŭtoro de la unua franca leĝo pri eksedziĝo (1884). Carlos Olivera entreprenis intensan kampanjon por la leĝo de eksedziĝo en Argentino de 1902, apogita fare de la barakoj. La katolika opozicio nomis lin la "divorca deputito". Publika oficisto, tradukisto de la verkoj de Edgar Allan Poe kaj verkisto, li estis iniciatita en 1880 de la loĝo Confraternidad Argentina (Bonaero). En foto eldonita en 1910, akompanis lin interalie Pablo Barrenechea (1871 - 1915), aŭtoro de doktora tezo dediĉita al leĝo de eksedziĝo, profesoro, fondinto de la Radikala Civita Unio kaj prezidanto de la Argentina Granda Lodge inter 1902 kaj 1905 (Albumo, 62). Mollès, "Triangulo atlantique et triangullatina", Ĉap. III; Héctor E. Recalde, "Antiklerikalismo kaj feminismo: Carlos Olivera, la divorca deputito", en Sinjorinoj, universitatoj kaj virinoj: la ina demando inter la Jarcento kaj la Ducentjariĝo de la Maja Revolucio, komp. Héctor E. Recalde (Bonaero: Universitata Eldona Grupo, 2010), 161 - 189.

⁵¹ Albumo, 176.

⁵² Dimanĉoj, la 5-an de oktobro 1906, 1; la 26-an de oktobro 1906, 1; 2-a de novembro 1906, 1; la 14-an de decembro 1906, 2; La Hispana Respubliko, Bonaero, la 30-an de septembro 1906.

⁵³ Dimanĉoj, la 28-an de septembro 1906, 1; Carlos Malagarriga, Respublikana Diplomatio (Montevideo, 1934); Verbum, Argentina Framasona Revuo I, nr. 4, oktobro 1934, 1; Lappas, argentina framasonismo, 270.

⁵⁴ Dimanĉoj, la 9-an de novembro 1906, 1.

Post la kongreso, li faris konferencan rondveturon en malproksimaj lokoj, ekster modernigaj fluoj kiel Jujuy, Tucumán, Córdoba, Mendoza, Villa María, Santa Fe, inter aliaj⁵⁵. Laŭ siaj paŝoj, ŝi plantis la unuajn feminismajn komitatojn en la regiono, lasante "gravan bazon de estontaj aktivuloj"⁵⁶ kaj organizante "ĝis nun nekonatan feminismon en Ameriko"⁵⁷. Vekitaj alvokiĝj. Interalie, ni menciuj du profunde pristudendajn kazojn: Alicia Moreau de Justo -filino de franca socialisto ekzilita kiel rezulto de lia partopreno en la Pariza Komunumo (1871)- kaj Julieta Lanteri, alia patrino de latinamerika feminismo, ni menciuj du profunde eslorendajn kazojn: ankaŭ tre proksime al la liberpensaj kaj framasonaj rondoj. En 1910, Bonaero okazigis la unuan latinamerikan feminisman konferencon⁵⁸.

Kiu estis la "Il Her\ Belén de Sárraga"? En 1930, grava argentina revuo -La Cadena de Unión- dediĉis al li plurajn artikolojn; Ĝi ankaŭ reproduktis artikolojn publikigitajn en Meksiko fare de Rafael Ramón Pedrueza, revoluciulo, latinamerikano, profesoro ĉe la Milita Kolegio kaj ĉe la Nacia Prepara Lernejo de Meksiko. Por li, ekzemple, Belén de Sárraga estis la "simbolo de la nova latinamerika virino"⁵⁹. Laŭ tiuj omaĝoj, lia patro - armea kolonelo, framasono kaj respublikano - estis mortkondamnita pro sia subteno al la Unua Respubliko (1873 - 1875). Amnestiita kaj reinstalita danke al liaj framasonaj kaj familiaj retoj, li estis sendita al Porto-Riko. Belén studis en Porto-Riko kaj Barcelono sub la direkto de la liberpensula kaj respublikana naturisto Odón de Buen. Ekde sia unua vojaĝo al Argentino -invitita en 1906 de la Argentina Granda Oriento- ŝi servis "la liberalan aferon en Ameriko kun la sama energio, kiun ŝi faris en Eŭropo"⁶⁰. En Argentino ŝi kunorganizis la Unuan Latinamerikan Virinan Kongreson (1910). En Urugvajo, li fondis kaj direktis El Liberal - servante "la renovigan politikon iniciatitan de prezidanto Battle Ordoñez"⁶¹ - kaj "nombrajn liberalajn grupojn de sinjorinoj, de kies Centra Komitato la edzino de la Unua Magistrato estis honora prezidanto." Laŭ La Cadena de Unión, ĝi kopiis la formadon de multaj similaj grupoj, kun forta subteno ene de liberalaj kaj framasonaj elitoj en Paragvajo, Bolivio, Ĉilio, Brazilo, Peruo, Venezuelo, Meksiko, Porto-Riko, Kubo, kaj Kostariko. En 1930, laŭ tiu ĉi argentina revuo, li estis "honora membro de pluraj Grandaj Orientoj kaj de pli ol cent usonaj loĝoj"⁶²: la spuro restas sekvata.

Ĉu la surteriĝo de feminismo en Latin-Ameriko -funkciigita el la argentinaj framasonaj retoj- generis luktojn kaj rezistojn? Ni prenu la argentinan kazon.

⁵⁵ Albumo, 78 kaj 111.

⁵⁶ Dimanĉo VII, nr. 298, 9-a de novembro 1906, 1.

⁵⁷ Dimanĉo VII, nr. 302, 7-a de decembro 1906, 2.

⁵⁸ Unua Latin-Amerika Virina Kongreso, Bonaero 1910; Albumo, 104, 134, 209; Molles, "Triangulo Atlantiko et triangulo Latina", 299, 382, 383, 384, 397, 402;

⁵⁹ Cititaĵoj kaj biografiaj elementoj prenitaj el La Cadena de Unión, organo de universala framasonismo kaj liberala propagando (Bonaero), aŭgusto 1930, 8118-8120 (AGLA); vidu ankaŭ Mar 1930, 8019; Septembro 1930, 8141. Odón de Buen estis edziĝinta al unu el la filinoj de Fernando Lozano, redaktisto de Las Dominicales (1889).

⁶⁰ La Cadena de Unión (Bonaero), aŭgusto 1930: 8119.

⁶¹ La Ĉeno de Unio: 8119. 62 La

Ĉeno de Unio: 8119.

Framasonismo kaj libera penso kunigis eklektikajn spektantarojn. Skeme, ili estis dividitaj inter la "liberaluloj" kaj la "socialdemokratoj". Ambaŭ grupoj dividis fortan kulturan ĉefurbon. Sed ĉu ili akiris ĝin same? La "liberaluloj" estis kiel heredantoj: indiĝenoj de enklavo kaj tradiciaj provincoj (kiel Mendoza aŭ Misiones), ili apartenis al malnovaj, firmigitaj kaj privilegigitaj kriolaj familioj. Aliflanke, la "socialdemokratoj" venis plejparte de subalternaj klasoj, ligitaj al ekzilo aŭ ĵus establita enmigrado.

"Liberaloj" kaj "Demokratoj" kunhavis la saman kredon al la Progreso, al la scienco, al la racio kaj al la homaro. Antiklerikalismo kunigis ilin. Preter tio, la socia demando estis la objekto de malsimilaj aprezoj. Kian konverĝon povus havi dekstrula liberala vickontraŭulo de la sindikatismo (kiel la framasono Juan Balestra) kaj maldekstra socialisma deputito (kiel la framasono Alfredo L. Palacios) aŭ socialisma kaj feminisma intelektulo (kiel Alicia Moreau). Ĉi rilate?)

Feminismo, ĉu ĝi estis konsenta? Ĝi progresis rapide, koste de intensa kultura lukto. Jam en 1906, Belén Sárraga akuzis la patriarkan pensmanieron de certaj liberaluloj. Ekskluditaj el "sociaj centroj", virinoj havis neniun alternativon ekster "la Eklezio, la sola ento kiu akceptas ilin kun malfermitaj brakoj"⁶³. En 1909, la feminisma kerno estis solidigita kun virinoj, kiuj -en certaj kazoj, kiel tiu de María S. de Plá- agadis "ĉe la avangardo ne nur de la libera penso sed ankaŭ de la framasonismo"⁶⁴. Ĉu la feministoj malfermis kulturan lukton sur la framasona fronto? Unuflanke, la plej multaj el la loĝoj ne ŝajnis pretaj modifi la viran ekskluzivecon. Tamen certaj dokumentaj indikoj⁶⁵ instruas, ke, en 1914 - 1916, estis miksitaj obeemoj en Argentino: ankoraŭ disigitaj, tiuj spuroj postulas esploron.

La nacia kongreso okazigita en 1904 en la sidejo de la Supera Konsilio & Granda Oriento de la Argentina Respubliko adoptis programon limigitan al la apartigo de la Eklezioj kaj la Ŝtato, scienca aŭtonomio, la leĝo de eksedziĝo kaj lerneja sekularismo. Komencante en 1906, feminisma kontraŭkulturo aperis, batalante en la privata sfero kaj postulante socian respektindecon. Kiel montras la multnombraj fotoj de familioj kaj liberpensaj virinoj publikigitaj en la Biografia Albumo de la Liberpensuloj de la Argentina Respubliko, la hejmo, virinoj kaj la privata sfero fariĝis batalejoj.

La III-a Kongreso de la Liga Argentina del Librepensamiento -organizita en la tre katolika Córdoba (1909)- kontraŭstaris la mocion proponitan de la normala instruistino María A. Ramírez pri "la politikaj rajtoj de la virinoj" al la delegitoj kaj framasonoj Zenner -konvinkitaj pri" la malsupereco de virinoj" - kaj Saporiti - konvinkis ke feminismo estas "danĝero" por la familio kaj ke "la

⁶³ Albumo, 102.

⁶⁴ Albumo, 244.

⁶⁵ Ekzemple: Oficiala Gazeto de Argentina Framasonismo, Supera Konsilio & Grande Oriento de la Argentina Respubliko (Cangallo 2310), n-ro. 29, nr. 30, ne. 31, ne. 35, ne. 41, Bonaero, julio, aŭgusto kaj septembro 1914, aprilo 1915 kaj majo 1916 (AGLA 557-559).

gravedeco malhelpas virinojn ekzerci politikajn rajtojn. La seksistoj estis metitaj en signifan malplimulton (42 voĉoj kontraŭ 30).

De la internacia kongreso de 1906 kaj dum la naciaj kongresoj de 1908 kaj 1909, la liberpensuloj de Argentino devis formuli "minimuman programon" kaj "maksimuman programon"⁶⁷: kion malkaŝis tiu ĉi ambigueco? Unika deklaro de principoj proklamis la superecon de la scienco, la libera ekzameno kaj la homa racio, la teorion de evoluado⁶⁸, la aspiron al "libereco en ordo". La minimuma programo ratifis la 1904-datita programon: ĝi postulis la Eklezio-Ŝtata apartigo, serĉis alternativan sekularan moralecon kaj rekomendis parlamentan agon. La maksimuma programo pretendis ankaŭ plenan politikan kaj juran egalecon por virinoj, la leĝigon de absoluta eksedziĝo, la forigon de la mortopuno, la forigon de administraj elpelaj leĝoj uzataj ĉefe kontraŭ eksterlandaj anarkiismaj kaj socialismaj aktivuloj, faciligis la naturigon de eksterlandaj loĝantoj, la redukton de la labortago, la forigo de impostoj sur popularaj konsumproduktoj kaj la kreado de la "proporcia kaj progresema imposto sur enspezo [kiel] la bazo de la publika buĝeto", la ĝeneraligo de kremacio, la "subpremado de la konstantaj armeoj kaj la armita homoj kiel en Svislando", la "kreo de la konstanta Kortumo de paco kaj arbitrado inter nacioj"⁶⁹. Kiel la kongreso de Romo (1904), la internacia kongreso de Bonaero (1906) malfermis novan vojon, preterirante la nuran kadron de la sekularismo de publikaj institucioj, por ampleksi laikan, demokratian kaj socian perimetron en kiu feminismo, pacismo, socia justeco kaj internacia solidareco havis elstaran lokon; Al tiuj aldoniĝis gravaj sed ankoraŭ malĉefaj aferoj, kiel la indiĝenismo, nuntempe limigita al kondamno de la latifundistoj kaj la deziro integri la "indianojn [...] en la civilizacion per edukado"⁷⁰.

Framasonismo kaj libera penso estis privilegiaj spacoj por kultura lukto por feminismo. Tiu ĉi batalo estis peniga: la malsukceso instruas ĝin -pro la unua argentina batalo por la rajto je eksedziĝo-⁷¹. Multaj latin-amerikaj framasonoj ŝajnis antaŭvidi virinojn kaj la familian hejmon kiel strategian celon en sia kontraŭklerikala batalo. Ekzemple, por la kreintoj de la Biografia Albumo de la Liberpensuloj de la Argentina Respubliko (1910), "feminismo" estis "forto"⁷² en la kontraŭklerikala lukto; fakte, la Albumo -kaj malpligrade la Libro Maĉado Centenario (1922)- elmontris sennombrajn fotojn de virinoj, tiel legitimitajn en la publika spaco; pluraj tenis framasonanecon.

⁶⁶ Albumo, 167 - 168.

⁶⁷ Albumo, 136 - 140 kaj 265- 266.

⁶⁸ Nur agnoskita, sub teisma formo (inteligenta dezajno), de Vatikano inter 1950 kaj 1996. Albumo, 96 -

⁶⁹ 98, 136 - 140 kaj 265 - 266.

⁷⁰ Dimanĉoj, la 2-an de novembro 1906, 1.

⁷¹ Mollès, "Triangle atlantique et triangle latin", 380-385; kaj Recalde, "Anticlericalismo y feminismo", 161 - 189.

⁷² Julieta Lanteri, "Feminismo estas forto", Albumo, 209.

konkludoj

La kompara geneologio inter framasonismo, libera penso kaj feminismo montras komunajn ritmojn, en taŭga kronologio. Siaflanke, la ankoraŭ fragmentaj fontoj montras difuzan interagadon inter ĉi tiuj tri sferoj. Ĉu la framasonaj retoj estis la transatlantika platformo de libera penso kaj feminismo? En realeco, ili estis kaj platformo por kulturaj translokigoj kaj spaco por kulturaj luktoj. Lia analizo permesas al ni pensi pri la geokulturo de la moderna mondsistemo. La ina demando -esenca dimensio de la procezoj de socia kaj kultura ŝanĝo karakterizaj de la 19-a kaj 20-a jarcentoj- provizas pri tio pri tio.

Ĉu la framasonaj retoj estis la produkto kaj agente de okcidenta moderneco, ĉu ili estis la prototipo de internacia publika opinio? Flekseblaj kaj polimorfaj, ili kunigis publikon de diversnaciecoj, kondiĉoj kaj opinioj. En ĝi, politikaj kaj sociaj agantoj, aristokratoj, burĝoj kaj laboristaj elitoj, laboristoj kaj aventuristoj⁷³, ekzilitoj kaj elmigrintoj, diplomatoj, soldatoj, maristoj kaj komercistoj komunumiĝis en tiu ĉi "Fido al daŭra kaj nerezistebla Progreso"⁷⁴ karakteriza de la moderna tempo.

Tamen, ĉu "moderneco" estis lineara kaj unuforma procezo? Ĉu vere estis "la sama por ĉiuj pensantoj, ĉiuj nacioj, ĉiuj epokoj kaj ĉiuj kulturoj"⁷⁵, kiel revis la antaŭuloj de la eŭropa klerismo? Male, ĉu ĝi estis dinamika kaj multobla procezo, dialektika procezo ŝarĝata de fundamentaj kontraŭdiroj? Ĉu ĝi estis unu kaj nur la ideologio de Progreso? Se oni devas paroli pri multoblaj modernecoj⁷⁶, ĉu oni ne elvoku plurajn framasonojn⁷⁷?

La geokulturo de la moderna mondsistemo estis trapasita de kvin paroj da fundamentaj kontraŭdiroj. Kiu ĝi estas? Kiel ili estis tradukitaj en la framasonan mondon?

Unua fundamenta kontraŭdiro apartigis la latinan kaj anglosaksan modernecon.

78 .

⁷³ "Laboristoj kaj aventuristoj": la historiisto Sérgio Buarque de Holanda emfazis la rolon de tiuj du antropologiaj tipoj en "la provo enplanti eŭropan kulturon" en Brazilo. (Raízes do Brasil (1936, San-Paŭlo: Cia das letras, 1995, 31 & 44).

⁷⁴ Stefan Zweig, *Le Monde d'hier, Souvenirs d'un Européen* (franca trad. de *Die Welt von Gestern - Erinnerungen eines Europäers* (1942 - 1944) de Serge Niémetz (Pariza : Poche, 1996), 17 - 18.

⁷⁵ Ernest Cassirer, *Filozofio de la Klerismo* (Meksiko DF: FCE, 1943), 6.

⁷⁶ Schmuël Noah Eisenstadt, "Multoblaj Modernecoj", *Dedalo* 129, nr. 1 (2000).

⁷⁷ Tiusence vidu Jacques Marx, *Maçonnerie, maçonneries: conférences de la Chaire Théodore Verhaegen 1983 - 1989* (Bruxelles: Université Libre de Bruxelles, 1990); Ferrer Benimeli, "Framasonismo aŭ framasonismo?", *The Judeo-Masonic Communist Conspiracy, From satanism to the P-2 scandal* (Madrid: Ediciones Istmo, 1982), 335 - 377; Maurice Paillard, *Les trois francs-maçonneries-opérative, spéculative, dogmatique. Histoire évolutive de la franc-maçonnerie, suivi de La Légende du secret maçonnique* (Twickenham, Middlesex : publié par Maurice Paillard 33e Ven.: d'honneur ad vitam de la Loge Hiram, O.. de Londres, Ancien Membre du Conseil). de l'Ordre du Grand Orient de France, 1954).

⁷⁸ Tiun antagonismon jam elvokis interalie Leopoldo Zea, ekzemple en "Hispanoamérica y su conciencia histórica", *El Pensamiento latinoamericano* (Barcelona: Ariel, 1965), 17 - 64; kaj Jean-Pierre Bastian, *Religious Modernity: Latin Europe and Latin America in Comparative Perspective* (Meksiko: FCE, 2004), 7.

Antaŭe sulkigita de la protestantaj reformoj kaj de certa religia pluralismo, la anglosaksa mondo disvolvis modernecon de kontinueco, pli konservativan kaj individuisman. La latina mondo - submetita al katolika ekskluzivo ĝis la Revolucioj kiuj malfermis la 19-an jarcenton - estis karakterizita per moderneco de rompo: inter socioj kaj la malnova domina religio, rompo inter naciaj ŝtatoj kaj la Roma Eklezio. En la sama tempo, ĝi evoluigis senton de komunumo, religieco de universala samideanaro eble sekularigita de la mediteranea jud-kristana tradicio de malsimilaj framasonoj, kun tre malsamaj sintenoj laŭ libera penso, la ina sekso kaj feminismo. Tiu framasona geokulturo ⁷⁹. Formiĝis la anglosaksa kaj latina modernecoj ripetiĝis en la fontoj de la 19-a jarcento ĝis la 20-a jarcento. En 1873, franca maristo pasanta tra Urugvajo komentis:

Mi ĉi iam pensis, ke devas esti rimarkinda diferenco dum longa tempo inter la uzoj de la angla aŭ usona Mas\, kaj tiuj de la franca, hispana aŭ portugala Mas\ . Stranga afero, la vera kialo de tiu diferenco venas de la aparta religia spirito de ĉi tiu raso⁸⁰.

Dua fundamenta kontraŭdiro formis la geokulturon de la moderna mondsistemo: la antinomio inter universalismo-egaleco kaj rasismo-seksismo, antagonismaj sed simbiozaj paradigmoj. Egaleco donis prioritaton al ĝeneralaj reguloj aplikataj al ĉiuj ⁸¹. Oficiala evangelio de moderneco, universalismo homoj kiuj - sendepende de siaj originoj aŭ apartaj kondiĉoj (etneco). , sekso, ekonomia kaj socia kapitalo, ktp.) - estis difinitaj laŭ siaj kapabloj kaj meritoj. La principoj de egaleco antaŭ la leĝo aŭ universala voĉdonrajto estis malrapide ĝeneraligitaj sub tiu paradigmo. Rasismo-seksismo estis ĝa ĝusta malo. Fervora je hierarkioj kaj ekskludoj - sociaj, etnaj, senmarkaj, religiaj aŭ kulturaj - li insistis pri protektado de iuj potencokampoj kontraŭ la "invado" de emergantaj sociaj grupoj, antaŭenigitaj de la meritokrata sistemo legitimita de la universalisma-egaleca paradigmo. Kiel ĉi tiu antagonismo tradukiĝis al la geokultura formo de la framasona mondsistemo? Klare, la anglosaksaj framasonoj privilegis la rasisman seksisman paradigmon. En la latina mondo, tamen, nek framasonismo nek liberpensoj tute liberiĝis de tiu ĉi paradigmo, kiu eniris en sian kulturalan alfermon en negravaj sed sentemaj proporcioj. Scienco foje kunlaboris pri ĝi. En jarcento da ĝeneraligita kolonia ekspansio, la darvinisma revolucio - aplikita al kampoj kiuj estas fremdaj al ĝi

⁷⁹ Libera interpreto de ideo (la ideologio de progreso kiel sekularigo de kristana eskatologio) menciita fare de Fortunato Mallimaci, "Escepteco kaj multoblaj sekularigoj: direkte al alia analizo inter religio kaj politiko", en Religio kaj politiko, Komparaj perspektivoj de Latin-Ameriko kaj Eŭropo (Buenos Aires; Biblos, 2008), 131ff.

⁸⁰ RC Chabiraud, "Historio de Framasonismo en la Respubliko de Urugvajo, de H. Chabiraud, leŭtenanto, verkinto de Framasonismo en Portugalio, tradukita de La Chaîne d'Union, Parizo, 1871", American Masonic Magazine I, No. 19, la 15-an de majo 1873, 625-628-a (Multaj aliaj ekzemploj en Mollès, "Triangle atlantique et triangle latin", 196-202).

⁸¹ Immanuel Wallerstein, Analizo de mondsistemoj (Meksiko: Siglo XXI, 2005), 59 - 63, 86 - 105 kaj 116 - 117.

kiel la historiaj kaj sociaj sciencoj- kaŭzis gravan konfuzon, per asimilado de evoluo kaj progreso, per konfuzo de biologia heredaĵo -deveno de evoluo- kun socia akiro -deveno de progreso en la historio⁸². Tiu ĉi konfuzo inter evoluo kaj progreso pravigis rasisman koncepton de historio. Domina en anglosaksaj lokoj, eble malpli en latinaj lokoj. Ekzemple, la libera penso kvalifikis sian eŭrocentrismon per civiliza humanismo ("nekleraj popoloj" povus eniri "en la spiralon de la progreso"⁸³).

Tiu ĉi konfuzo inter evoluo kaj progreso influis ankaŭ la inan demandon, per la teorioj de la biologia malsupereco de la ina genro formulitaj de, inter aliaj, la itala profesoro kaj liberpensulo Cesare Lombroso. Tamen, la dokumentaro montras ke latina framasonismo kaj okcidenta liberpensado estis privilegiaj spacoj por kulturaj luktoj por la unuaj feministaj generacioj.

Tria fundamenta kontraŭdiro – ĉi tie malmulte disvolvita – kuŝis sub la tumultoj de la okcidenta moderneco. Ekde la fondmomento de la Franca Revolucio, la ekvilibro inter naciismo kaj internaciismo montriĝis malstabila, kiel instruis Sophie Wahnich⁸⁴. Estas multe da ilustraĵoj, de la Patriotaj Dialogoj de la germana filozofo kaj framasono Johann Gottlieb Fichte (1762 - 1814)⁸⁵, ĝis la Komunista Manifesto de Karlo Markso kaj Friedrich Engels⁸⁶, trapasante la ĵuron de la novframasona sekreta samideanaro Juna Eŭropo⁸⁷. aŭ de Edgar Quinet festanta Waterloo⁸⁸. Tiel, en la naskiĝanta internacia framasonismo de la dua duono de la 19-a jarcento, la nacia particularismo povis bridi la uniformigajn pretendojn de universalismo-egaleco, pravigante, ekzemple, rasapartisman kaj sklavecon en la nomo de naciaj tradicioj.

Kvare, la streĉiteco inter centroj kaj periferioj determinis specifajn geokulturajn konfiguraciojn. Komenciĝante en 1830, la latinamerika framasona sfero eliris el la

⁸² Tiun necesan klarigon faris interalie Edward Hallet Carr, *History as Progress* (Barcelono: Planedo - Arielo, 2010), 179.

⁸³ Albumo 5, nr. 19, 194.

⁸⁴ Sophie Wahnich, *L'impossible citoyen, l'étranger dans le discours de la Révolution française* (Parizo: A. Michel, 1997).

⁸⁵ Kiu celis taksii la delikatan ekvilibron inter kosmopolitismo kaj patriotismo sopirata de la "civitano de la mondo": Johann G. Fichte, *Dialogues patriotiques, dans Machiavel et autres écrits philosophiques et politiques de 1806 - 1807* (Parizo: Payot, 1981), citite en Pierre-Yves Beaurepaire, *Franc-maçonnerie et cosmopolitisme au Siècle des Lumières* (Parizo: EDIMAF, 1998), 119.

⁸⁶ Tiuj, kiuj provis difini la pozicion de la "mondlaboristoj" inter naciismo kaj internaciismo: vidu la analizon de Wallerstein, *Geopolitiko kaj geokulturo: eseoj pri la moderna mondsistemo* (Barcelono: Kairos, 2007), 193 - 195.

⁸⁷ Kies ĵuro deklaris: "Ĉiu popolo havas apartan mision, per kiu ĝi kunlaboras kun la ĝenerala misio de la homaro. Ĉi tiu misio konsistigas ilian naciecon. Nacieco estas sankta." Hobsbawm, *La Epoko de la Revolucio (1789 - 1848)* (Barcelono: Kritiko, 1997), 138.

⁸⁸ « Mais avec moi sont procrètes aussi toutes les idées pour lesquelles les Français combattants à Waterloo. Ils y représentaient l'espoir, la liberté des peuples, le réveil des nationalités, l'indépendance de l'esprit humain, en un mot, la Révolution française, kaj ils had pour ennemis tous les ennemis de la Révolution ». Edgar Quinet, « À Waterloo (2 juin 1852) », dans *Le livre de l'exilé (1851 - 1870), suivi de Après l'exil. Manifestes et Discours (1871 - 1875)* (Parizo : R. Dentu Libraire-éditeur, 1875), Ch. XVI. (BMSP).

renkontiĝo inter eŭropaj kaj nordamerikaj ekzilitoj kaj elmigrintoj unuflanke, kaj naciaj modernigantoj plenigitaj de "okcidentiĝo kiel idealo" aliflanke. Ĝi estis integrita en la atlantika sfero kiel duonperiferio. Malsimilaj geokulturaj influoj - latina kaj anglosaksa - nutris ĝin per amaso da instituciaj aparatoj, kolektivaj imagoj kaj personaj rilatoj. La unuaj provoj enkonduki virinojn en la meksikaj kaj argentinaj loĝoj.

Fine, en la latina mondo, du grandaj socikulturaj grupoj konsistigis Framasonismon, Liberpenson kaj Feminismon, polikromatajn kaj transversajn spacojn. En Latin-Ameriko -kiel memoris la meksika filozofo Leopoldo Zea⁸⁹- mestizoj, ekzilitoj, elmigrintoj kaj novaj urbaj klasoj estis la lancopinto de socia kaj kultura demokratiigo. Ilia alianco kun la plej liberalaj frakcioj de la tradiciaj elitoj permesis al ili delokigi kriolismen, la mensan kaj materian heredanton de la Malnova Kolonia Reĝmo. Se "liberaluloj" kaj "socialdemokratoj" kunhavis fortan kulturan ĉefurbon, ili distingiĝis pro siaj sociaj originoj kaj siaj politikaj kulturoj. Kiom li povus rezisti sian kulturan kaj politikan fronton?

Fondante prototipon de internacia publika opinio, la framasonaj retoj estis produkto kaj agente de atlantika moderneco. Vektoro de kulturaj translokigoj, ili donis flekseblecon, kohezion kaj potencon al la atlantika civilizo en ĝia ekspansio. Ili potence kontribuis al la relativa unuigo de la mozaiko-mondo kaj la formado de la moderna mondsistemo. Tamen, ĉu ĉi tiu "moderneco" estis lineara kaj unuforma procezo? En realeco, la analizo de la ina demando montras, ke kvin fundamentaj kontraŭdiroj sulkis la geokulturon de la moderna mondsistemo, trovante siajn reflektajn en vastiĝanta framasona mondsistemo: 1) la ambivalenco inter la moderneco de la anglosaksa kontinueco kaj la moderneco de rompo latina; 2) la antagonismo inter universalismo-egaleco kaj rasismo-seksismo; 3) la streĉiĝo inter naciismo kaj internaciismo; 4) la streĉiĝo inter centroj kaj periferioj, aparte sentema en Latin-Ameriko; 5) la streĉiĝo inter liberalaj kaj socialdemokratiaj elitoj. Sekve, ĉu oni ne devas studi multajn modernajn ojn kaj multoblajn framasonojn, komprenatajn kiel naciajn aŭ regionajn hibridiĝojn de komuna procezo de konsistigo de la moderna mondsistemo⁹⁰?

Kiel diris Lucien Febvre, en hela kaj stimula metaforo, kvankam eble tro ambicia:

Ni komparu, sed ĉe historiistoj [...] por povi, al bona scienco, anstataŭigi ĉi tiujn singularojn pluralojn. Por povi diri [...] ne plu la Reformadon, sed la Reformojn de la 16-a jarcento -montrante kiel ili funkciis diversmaniere en diversaj amaskomunikiloj, naciaj aŭ.

⁸⁹ Leopoldo Zea, "Okcidentiĝo kiel idealo"; kp. ankaŭ Magnus Mörner, *Le message dans l'histoire de l'Amérique latine* (Pariza : Fayard, 1971).

⁹⁰ Mi aludas ĉi tie al la "cirkonstanca" filozofio de historio (vidu ekzemple José Ortega y Gasset, "Ideoj por historio de filozofio", Prologo al la Historio de la filozofio de Émile Bréhier (Bonaero: Sudamericana, 1942) .

socia, responde al la mandatoj de la rompita mezepoka mondo; la Reformacioj, kio ne signifas kolekton de monografiaj disertaĵoj pri la detalo de la dogmoj formulitaj de Lutero, Zvinglo, Melanĉtono, Bucer aŭ Kalvino -sed la klarigon de la variantoj enkondukitaj de la vivo, kun ĝaj apartaĵoj, en la aro de konceptoj de la mondon, kiun tiuj homoj formulis por sia uzo kaj tiu de siaj samtempuloj: variantoj, de kiuj ĉiu devis konsideri ĉiujn tiujn de siaj najbaroj, kaj kiuj radikigiĝis en la ekzistkondiĉoj propraj al individuoj, grupoj, klasoj kaj nacioj [2]] Ĝeneraligu en la betono, sen zorgi pri la abstraktaĵoj faritaj en serio: ĝi estas lasta pinto por la historiisto, la plej alta kaj la plej malfacila. Ne ĉiuj el ili atingas [...] Sed nur tiuj, kiuj unue, malfacile, dolore, estos farinta sian tutan alproksimiĝon, marŝas tra la monto⁹¹.

Bibliografio

- Andrewson, Benedikto. *Imagitaj Komunumoj, Reflektadoj de la Origino kaj Disvastigo de Naciismo*. Londono: Verso, 1983.
- Arnoux, Elvira. "Virinoj laborantaj. La loko de Juana Manso en la latinamerika ĵurnalismo de la 19-a jarcento. *Letters Career Magazine* (2002), 33 – 44.
- Ballesteros Garcia, Rosa Maria. "Sonĝantoj de du mondoj, Little rakontis rakontojn ". *veto, Social Science Journal* 30 (2006).
- Bastian, Jean Pierre. *Religia moderneco: Latina Eŭropo kaj Latin-Ameriko en kompara perspektivo*. Meksiko: FCE, 2004.
- Beaurepaire, Pierre-Yves. *Franc-maçonnerie et cosmopolitanisme au Siècle des Lumières*. Parizo: EDIMAF, 1998.
- Buisine, André, *La franc-maçonnerie anglo-saxonne et les femmes*. Parizo : G. Tredaniel, 1995.
- Calvet Fagundes, Morvalde. "O estudo de maçonaria nas Universities", *Nuna panoramo de maçonaria en la mondo*. Anais do I Internacia Kongreso de Historio kaj Geografio. Rio-de-Ĵanejro: Brazila Maçônica Akademio de Leteroj, 1981.
- Campobassi, Jose Salvador. *Bazinstruado de 1810 ĝis la leĝo de Juro 1420*. Bonaero: Nacia Konsilio de Edukado, 1942.
- Carr, Edward Hallett. *Historio kiel progreso*. Barcelono: Planedo - Arielo, 2010.
- Carvalho Neves, Francisco das Chagas. "Brazila Framasona Bibliografio 1970 - 1992: Kritika Analizo". En la hispana framasonismo inter Eŭropo kaj Ameriko. Kunordigita de JoséAntonio Ferrer Benimeli. Zaragoza: CEHME, 1995.
- Cassirer, Ernest. *Filozofio de la Klerismo*. Meksiko DF: FCE, 1943.
- Castellani, Jozefo. *Faru du dosierojn*. Londrina: A Trolha, 1996.
- Chabaud, Jean Pierre. *Alfred Naquet, 1834 - 1916*. Mazan, 2002.

⁹¹ Propra traduko de Lucien Febvre, « Du filozofioj oportunistes de l'histoire : De Spengler à Toynbee », *Revue de métaphysique et de morale* XLIII (1936), 598.

- Cowlshaw, Vilhelmo. Notoj pri la Historio de la Distrikta Grandioza Barako de Sudameriko (Suda Dividado). Bonaero: Unuiĝinta Grand Lodge de Anglio, District Grand Lodge de Sudameriko (Suda Dividado), 1931.
- De los Reyes Heredia, Vilhelmo. "Amerikaj framasonaj studoj kaj ilia efiko al latinamerika framasonismo. Historiografia aliro". REHMLAC 4, ne. 1 (majo - novembro 2012 [reviziita la 15-an de julio 2012]): havebla ĉe rehmlac.com/recursos/vols/v4/n1/rehmlac.vol4.n1-gdelosreyes.pdf.
-
- De Lucia, Daniel Omar. "La liberpensa movado kaj la ina demando (1895-1920)". Forgeso IV, ne. 16 (1997), 105-120.
- Di Stefano, Roberto. "Antiklerikalismo kaj sekularigo en Argentino". Biblioteko Informilo de la Nacia Kongreso 124 (2008), 15-24.
- Eisenstadt, Schmuël Noah. "Multoblaj Modernecoj". Dedalo 129, nr. 1 (2000).
- Febvre, Lucien. "Du oportunistaj filozofioj de historio: De Spengler ĝs Toynbee ". Revue de metaphysique et de morale XLIII (1936).
- Fernandes de Siqueira, Laemon. "Ŝanĝoj de perspektivoj: la maĉonario pri Francisco Adolfo de Varnhagen kaj JoséHonório Rodrigues", Cadernos de História IV, nr. 2, 109-119.
- Ferrer Benimeli, Jose Antonio. La Judeo-Masonista-Komunista Konspiro, De Satanismo ĝs P-2-skandalo. Madrido: Ediciones Istmo, 1982.
- Ferrer Benimeli, Jose Antonio. "Aliro al la historiografio de latinamerika framasonismo ". REHMLAC 4, ne. 1 (majo - novembro 2012 [alirita la 15-an de julio 2012]): havebla ĉe <http://rehmlac.com/recursos/vols/v4/n1/rehmlac.vol4.n1-jferrer.pdf>.
-
- Fichte, Johann G. Dialogues patriotiques, dans Machiavel et autres écrits philosophiques et politiko de 1806 - 1807. Parizo : Payot, 1981.
- González Bernaldo de Quirós, María Pilar. "Framasonismo kaj la Sendependeca Revolucio en la Plata-Rivero: 130 jaroj da historiografio". En Framasonismo, Revolucio kaj Reago. Kunordigita de JoséAntonio Ferrer Benimeli. Alakanto: Instituto de Kulturo Juan Gil Albert - Provinca Ŝparkaso de Alakanto - Generalitat Valenciana, 1990.
- González Bernaldo de Quirós, María Pilar. "Framasonismo kaj nacio: la framasonkonstruo de nacia historia memoro. Ĉrkaŭ argentina historiografa debato Historio 25 (1990), 80-101.
- Gould, Robert Freke. La Historio de Framasonismo de Gould Ĝe en la Mondo. New York: la filoj de Charles Scribener, 1936.
- Granda Oriento de Francio. La Unia Ĉeno. Parizo: Edimaf, 2004.
- Gubin, Éliane, Catherine Jacques, Florence Rochefort, Brigitte Studer, Françoise Thóbaud kaj Michèle Zancarini-Fournel (dir.). Le Siècle des feminismes. Parizo: Editions de l'Atelier, 2004.
- Guzman-Stein, Miguel. "Virino, framasonismo kaj libereco de konscio en la loĝoj de Kostariko (1865-1877)". Artikolo prezentita en la XII Internacia Simpozio pri la Historio de la Hispana Framasonismo, Hispana Framasonismo: Subpremo kaj Ekziloj, Almerio, 7 - 10

oktobro 2009.

Hobsbawm, Eric J. kaj Terence Ranger. La Invento de Tradicio. Kembriĝo: Cambridge University Press, 1983.

Hobsbawm, Eric J. The Age of Revolution (1789 - 1848). Barcelono: Kritiko, 1997.

Kloppenburger, Boaventura. A maçonaria no Brasil: orientiĝo por katolikoj. Petropolis: Voĉoj, 1961.

Lacalzada de Mateo, María José La miksita fundamento en Framasonismo: Homaj Rajtoj en Hispanio (1893 - 1963). Madrido: Fondaĵo M. Derain, 2007.

Lacalzada de Mateo, María José Virinoj en Framasonismo: Historia fono inter la lumoj kaj la ombroj (1868-1938). Sea Award: Clavell, 2006.

Lacalzada de Mateo, María José "Sekularismo, homaj rajtoj kaj virinaj rajtoj en framasonismo (18-a - 19-a jarcentoj)". Arenal: Virina Historio-Revuo 11, nr. 2 (2004), 5-26.

Lappas, Alcibíades D. Argentina Framasonismo tra liaj viroj. Bonaero, 1966.

Leonidio, Adalmir. "Carbonários, Maçons, positivistas e a questão social no Brasil na virada do século XIX". Fenix V, ne. 3 (2008).

Malagarriga, Karlo. Respublikana diplomatio. Montevideo, 1934.

Mallimaci, Fortunato. Religio kaj Politiko, Comparative Perspectives de Latin-Ameriko kaj Eŭropo. Bonaero; Biblos, 2008.

Mansur Barata, Aleksandro. "Framasona societo kaj Sendependeco de Brazilo (1820 - 1822)". En Sendependeco, historio kaj historiografio. Redaktis István Jancsó. San-Paŭlo: Editora Huitac - FAPESP, 2005.

Marinho de Azevedo, Celia Maria. "Maçonaria, historio kaj historiografio". USP-Revuo 32 (1996), 178-189.

Martínez Esquivel, Ricardo. "Internaciaj Simpozioj pri la Historio de Latin-Ameriko kaj Kariba Framasonismo (Havano, Kubo, 2007 kaj 2008)". REHMLAC 1, nr. 2 (decembro 2009 - aprilo 2010 [citita la 16-an de aŭgusto 2010]): havebla ĉe rehmlac.com/recursos/vols/v1/n2/rehmlac.vol1.n2-543rich.pdf.

Martínez Esquivel, Ricardo. "Mistika sociebleco: framasonoj kaj teozofoj en la organizo de la kunframasonismo kaj la Liberala Romkatolika Eklezio en Kostariko dum la 1920-aj jaroj". Artikolo prezentita ĉe la Internacia Konferenco pri Amerika & Latin-Amerika Framasonismo: Nova pasinteco & Nova estonteco, Los-Anĝeleso, decembro 3, 2011.

Markso, Jacques. Maçonnerie, maçonneries: conférences de la Chaire Théodore Verhaegen 1983 - 1989. Bruxelles: Université Libre de Bruxelles, 1990.

Molles, Devrig. "Ekziloj, elmigrintoj kaj modernigantoj: la eŭro-argentina framasona fandopoto (1840 - 1890)". En Hispana Framasonismo: Subpremo kaj Ekziloj. Kunordigita de José Antonio Ferrer Benimeli. Zaragozo: CEHME, Registaro de Aragonio, Sekcio pri Edukado, Kulturo kaj Sporto, 2011.

- Molles, Devrig. "Atlantika triangulo kaj latina triangulo: l'Amérique latine et le système-monde maçonnique (1717 - 1921), Elements pour une histoire des opinions publiques internationales". Doktora Tezo en Historio, Universitato de Strasburgo, Francio, 2012.
- Matene, Magnus. Le méissage dans l'histoire de l'Amérique latine. Parizo: Fayard, 1971.
- Ofendite, Karen. Eŭropaj Feminismoj, 1700 - 1950: Politika Historio. Stanfordo: Stanford University Press, 2000. Önnersfors, Andreas.
- "Framasonoj". En La Enciklopedio de Tutmondaj Studoj. Redaktis Helmut K. Anheier, Mark Juergensmeyer kaj Victor Faessel. Thousand Oaks, CA: SALVIO, 2012.
- Ortega y Gasset, Jose. "Ideoj por historio de filozofio". Prologo al la Historio de Filozofio de Émile Bréhier. Bonaero: Sudamerika, 1942.
- Paillard, Maurice. Les trois francs-maçonneries-opérative, spéculative, dogmatique. Histoire évolutive de la franc-maçonnerie, suivi de La Légende du secret maçonnique. Twickenham, Middlesex : eldonita de Maurice Paillard 33e Ven. . d'honneur ad vitam de la Loge Hiram, O. . de Londono, Ancien Membre du Conseil de l'Ordre du Grand Orient de France, 1954.
- Pozuelo Andres, Yvan. "La nuna latinamerika framasonista historiografio. Nuna kaj estonteco". 200 jaroj de Latin-Ameriko (1810 - 2010). Internacia Kongreso. Redaktis Eduardo Rey Tristán kaj Patricia Calvo González. Santiago de Compostela: Universitato de Santiago de Compostela, 2010 [citita la 20-an de marto 2011]; havebla ĉe halshs.archives-ouvertes.fr/docs/00/52/92/98/PDF/AT4_Pozuelo.pdf.
- Recalde, Héctor E. Sinjorinoj, universitataj studentoj kaj virinoj: la ina demando inter la Jarcento kaj la Ducentjariĝo de la Maja Revolucio. Bonaero: Universitato-Eldongrupo, 2010.
- Réauger, Cécile et Jacques Ch. Lemaire (koord.), Les femmes et la franc-maçonnerie, Des Lumières à nos jours. Bruxelles: La Pensée et les Hommes, 2011.
- Swanson, Petro. La Historio de Metia Masonismo en Brazilo. Rio-de-Janeiro: Granda Oriento de Brazilo - Grandioza Konsilio de Metia Masonado en Brazilo, 1928.
- Wahnich, Sophie. L'impossible citoyen, l'étranger dans le discours de la Franca Revolucio. Parizo : A. Michel, 1997.
- Wallerstein, Immanuel. Mond-sistema analizo. Meksiko: XXI Jarcento, 2005.
- Wallerstein, Immanuel. Geopolitiko kaj geokulturo: eseoj pri la moderna mondsistemo. Barcelono: Kairos, 2007.
- Wheatley, Henry L. Some Account of the Eureka Lodge of Freemason's. San-Paŭlo, 1916.
- Zea, Leopoldo. Latin-Amerika Penso. Barcelono: Arielo, 1965.
- Zweig, Stefan. Le Monde d'hier, Souvenirs d'un Européen. Franca traduko de Die Welt von Gestern - Erinnerungen eines Europäers (1942 - 1944) de Serge Niénetz. Parizo: Poche, 1996.